

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу Мишко Вероніки
Володимирівни «Психофізіологічні критерії прояву успішності при
формуванні хореографічних навичок юними спортсменами»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного
виховання і спорту зі спеціальності: 24.00.01 – Олімпійський і
професійний спорт**

Актуальність теми дисертації. Спортивні танці відносяться до особливої групи видів спорту, які поєднують як спортивні, так і мистецькі компоненти діяльності. Видовищність цього виду спорту обумовлює зростання його популярності як серед молоді, так і населення в цілому. Суттєвий внесок у зростання популярності спортивних танців внесло включення їх до програми Олімпійських ігор. Цей вид спорту пред'являє високі вимоги як до фізичного, так і психофізіологічного стану спортсменів, які обумовлені необхідністю реалізації складних координаційних навичок у відповідності до музичного супроводу.

Дослідження чинників, що визначають успішність в цьому виді спорту є актуальним та перспективним напрямком спортивної науки, а особливості впливу спортивних танців на організм спортсмена є підставою для вибору дослідження саме психофізіологічних показників у якості вірогідних факторів успішності.

Актуальність роботи також визначається тим, що вона виконана згідно Плану науково-дослідної роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на 2016-2020 рр. за темою 1A-2016 «Відновлення психофізичного потенціалу організму осіб різного віку і статі, які мають відхилення у стані здоров'я, з застосуванням новітніх реабілітаційних технологій» (№ державної реєстрації – 0116U003326) та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр. за темою 2.8: «Особливості соматичних,

вісцеральних та сенсорних систем у кваліфікованих спортсменів на різних етапах підготовки» (№ державної реєстрації – 0116U001632).

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів. Досягнута вірогідність отриманих результатів і висновків забезпечена їх всебічним обґрунтуванням, відповідністю методів дослідження меті та завданням дослідження; достатньою тривалістю дослідження, якісним і кількісним аналізом його результатів; використанням репрезентативного обсягу вибірки та доцільним і коректним застосуванням методів математичної статистики під час обробки і аналіза отриманих у дослідженні даних.

Дисертація має суттєву наукову новизну. В ній вперше обґрунтовано доцільність дослідження успішності засвоєння складних хореографічних навичок юними танцюристами із урахуванням психофізіологічних характеристик; проведено комплексне дослідження психічного стану та стану нейродинамічних і когнітивних характеристик юних танцюристів із різним рівнем успішності щодо засвоєння хореографічних навичок; встановлено, що високий рівень динамічності та лабільності нервової системи може негативно впливати на процес сприйняття вербальної інформації в умовах навчання руховим навичкам, що уповільнює динаміку формування складних хореографічних дій; виявлено зв'язок успішності засвоєння хореографічних навичок у спортивних танцях із нейродинамічними та когнітивними функціями юних танцюристів. Встановлено зв'язок успішності із показниками швидкості сприйняття та переробки інформації, рівнем психоемоційного напруження та збудженості нервових процесів. Одночасно встановлено, що успішність у спортивних танцях серед юних спортсменів має зв'язок із когнітивними характеристиками: увагою, швидкістю зорового сприйняття, рівнем оперативного і логічного мислення. З'ясовано, що найбільш важливою когнітивною характеристикою у танцювальному спорті є вербальна сфера сприйняття та переробки інформації; розроблено математичну модель, що складалась з вагових внесків кожного з інформативних показників,

відповідальних за успішність засвоєння хореографічних навичок юних танцюристів. Виявлено, що найбільш інформативними показниками, які впливають на ефективність формування складних хореографічних навичок серед юних танцівників, є скважність (за теппінг-тестом), пропускна здатність зорового аналізатора (за функціональною рухливістю нервових процесів), точність (за тестом балансу нервових процесів) та точність (за верbalальним тестом). Проведений аналіз серед юних танцюристів за визначенням прогнозом виявив, що 30 % осіб мають високий рівень успішності, 40 % мають середній рівень успішності, та 30 % - низький рівень успішності.

Отримані результати дозволили доповнити та розширити наявні дані щодо уявлення про особливості формування рівня успішності у спортивних танцях із урахуванням психофізіологічних критеріїв юних танцюристів; теорії і методики тренування у спортивних танцях шляхом диференціації юних спортсменів за рівнем розвитку психофізіологічних характеристик..

Якість використаних для дослідження методів, репрезентативність отриманих результатів. Схема виконання роботи передбачає можливість отримання повної й об'єктивної інформації при послідовному виконанні намічених завдань, причому відомості, отримані на попередніх етапах, стали основою планування наступних етапів дослідження. У роботі використані такі методи, як теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури, а також даних мережі Інтернет, метод спостереження за виконанням технічних складнокоординаційних елементів у спортивних танцях; метод експертних оцінок; метод дослідження психоемоційного стану (за тестом Люшера); методи дослідження психічних процесів – складових когнітивної сфери; методи дослідження прояву нейродинамічних функцій. Для обробки отриманих даних було використано методи математичної статистики із застосуванням комп'ютерних програм «EXCEL» і «Statistica 6». Адекватність підбору методів дозволяє вважати отримані результати об'єктивними.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації та доцільність продовження і розвитку відповідних досліджень. Отримані результати мають суттєву практичну значущість та полягають у розробці алгоритмів інтегрованої моделі успішності засвоєння складних хореографічних навичок юними танцюристами. Розроблена модель дозволила прогнозувати можливості диференціювання юних спортсменів за рівнем прояву здібностей до засвоєння складних хореографічних навичок. Матеріали дисертації апробовані і впроваджені в практику підготовки юних спортсменів у танцювальному спорті збірних команд клубів «Грація» та «Вероніка» міста Ужгород, клубу спортивного танцю «Супаданс» НУФВСУ, що стверджено відповідними актами впровадження.

Оцінка наукової та літературної якості складу матеріалу і стилю дисертації. Дисертація написана літературною українською мовою, автор добре володіє матеріалом та вільно його викладає. Характер та стиль оформлення дисертації повністю відповідають загальним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Структура викладення дисертаційного матеріалу є традиційною, такою, що є прийнятною для наукових робіт подібного плану. Матеріали дисертації викладені на 210 сторінках загального тексту. Вона складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел (251 джерело), 3 додатків. Робота ілюстрована 42 таблицями і 19 рисунками.

У вступі дисерантка обґрунтоває вибір теми дослідження, показує її зв'язок із науковими програмами, формулює мету та завдання роботи, визначає об'єкт та предмет, розкриває наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наводить відомості щодо апробації результатів та публікацій.

У аналітичному огляді літератури дисерантка проводить комплексний аналіз наявних літературних джерел, присвячених психофізіологічним характеристикам та їх впливу на успішність у спортивній діяльності, проявам

психофізіологічних особливостей у процесі формування технічних навичок у спорті та психофізіологічним механізмам при управлінні руховою діяльністю та особистісні властивості центральної нервової системи. Автор аналізує джерела, присвячені індивідуально-типологічним характеристикам юних спортсменів та віковим аспектам їх прояву, що дозволяє виділити психофізіологічні критерії успішності у спорті.

Проведений аналітичний огляд дозволив авторові зробити висновок, що актуальним напрямком досліджень у юнацькому спорті є вивчення взаємозв'язку прояву психофізіологічних особливостей зі змагальною успішністю для удосконалення індивідуальних підходів при підготовці танцюристів. Тобто, вже під час аналізу літературних джерел автор доводить необхідність дослідження психофізіологічних характеристик спортсменів, підкреслює важливість виділення тих психофізіологічних факторів спортсменів танцювального спорту, які обумовлюють їх успішність, що є ще одним доказом актуальності і важливості дослідження.

Другий розділ містить відомості щодо програми, матеріалів та методів, використаних під час роботи. Досягнення мети та виконання задач дослідження здійснено за допомогою спеціально розробленої програми, згідно з якою дослідження проведено у чотири етапи. У дослідженні прийняли участь 16 пар кваліфікованих юних танцюристів 14-15 років, які мали досвід виступів на українських та міжнародних змаганнях. З метою перевірки розробленої моделі залучено та обстежено обстежено 24 спортсмена, віком 14-16 років, які мали кваліфікацію не нижче 3 дорослого розряду.

Використані у роботі методи цілком відповідають поставленим завданням, є загальновизнаними та репрезентативними, а використані методики статистичної обробки є адекватними, що дають змогу отримати вірогідні результати.

Третій розділ присвячений дослідженню особливостей проявів психофізіологічних характеристик при формуванні складнокоординаційних

хореографічних навичок у юних танцюристів. Автором визначено тенденцію до наявності у них психічного напруження в умовах тренувальної діяльності. Цей факт свідчить про високий рівень тривоги у групі танцюристів із високим рівнем успішності в порівнянні з групою танцюристів, що виявили знижений рівень успішності до формування хореографічних навичок. Проведений аналіз дозволив виділити основні критерії оцінки успішності в спортивних танцях. Доведено, що успішність обумовлюється зростанням швидкості сприйняття та переробки інформації та зниженням рівня психоемоційної напруги на фоні переважання процесу збудження нервової системи. Також отримані результати свідчать, що успішність в цьому виді спорту обумовлена зниженням показнику лабільноті нервових процесів, переважанням сильної нервової системи, що призводить до оптимальної зосередженості при виконанні моторних рухів.

У четвертому розділі наводяться відомості щодо критеріїв успішності при засвоєнні хореографічних навичок у танцювальному спорті юними спортсменами з урахуванням психофізіологічних характеристик. Встановлено наявність зв'язків успішності із показниками швидкості сприйняття та переробки інформації, рівнем прояву психоемоційного напруження та переважанням процесу збудження. Доведено зв'язок успішності у спортивних танцях із когнітивними характеристиками: концентрацією уваги, швидкістю зорового сприйняття, рівнем оперативного і логічного мислення. Найбільш важливою когнітивною характеристикою при визначенні успішності є вербална складова сприйняття та переробки інформації. Наявність фактору верbalного інтелекту пов'язано із особливостями спортивного танцю. Проведення регресійного аналізу дало можливість створити математичні моделі прояву успішності щодо засвоєння хореографічних навичок, виділити найбільш інформативні показники, що визначають ефективність формування складних хореографічних навичок серед юних танцюристів. Здійснена експериментальна перевірка розробленої моделі довела її валідність та інформативність.

Проведений аналіз та узагальнення результатів доводять, що послідовне виконання поставлених завдань дозволило автору досягти мети дисертаційної роботи, ще раз стверджують наукову новизну та практичну значущість дисертації.

Наукові положення, сформульовані в дисертації, базуються на достатній кількості експериментальних досліджень, мають науково обґрунтований характер, логічно пов'язаний з отриманими результатами. Висновки, що зроблені у роботі, є логічними, відбивають реалізацію поставлених завдань, містять найбільш важливі наукові і практичні результати, одержані в дисертації, та необхідний цифровий матеріал. Автореферат відображає зміст дисертації.

Автор має достатню для кандидатської дисертації кількість публікацій, що відбивають одержані результати - 12 наукових праць, з яких 5 статей у фахових виданнях України, 2 з них включено до міжнародної наукометричної бази Web of Science Core Collection, та 1 стаття у періодичному науковому виданні Румунії, яке включено до міжнародної наукометричної бази Scopus; 3 публікації апробаційного характеру та 3 публікації, які додатково відображають отримані результати дисертації.

Робота апробована на представницьких наукових конференціях, включаючи міжнародні.

Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію Мишко Вероніки Володимирівни, необхідно у порядку дискусії зупинитися **на зауваженнях та питаннях**, що виникли під час ознайомлення із роботою, а саме:

1. на с.63 автор описує тест «Сенсомоторна реакція», але не наводить відомостей, як розраховувалися показники ефективність, латентність реакції та стабільність тесту;
2. на с.79 наводяться відомості щодо використаних програм для статистичної обробки результатів. Відповідно до сучасних вимог необхідно було вказати, що використовувалися ліцензійні пакети програм;

3. в роботі для аналізу загальної працездатності використано тест Люшера. В чому переваги цього методу при аналізі стану спортсменів саме складнокоординаційних видів спорту?
4. чим можна пояснити відмінності рівня тривожності спортсменів з різним рівнем успішності? Який вид стресу (еустрес або дистрес) встановлено у вашому дослідженні?
5. в роботі з'ясована подібність результатів теппінг-тесту спортсменів різного рівня успішності. Чим це можна пояснити з позиції спортивного відбору в танцювальному спорті?
6. на с.106 наводяться результати когнітивного тесту «Порівняння чисел». Чим можна пояснити більші величини показників у спортсменів з нижчим рівнем успішності?
7. на с.126 наводяться відомості щодо кореляційних зв'язків. Чим можна пояснити наявність прямого вірогідного кореляційного зв'язку між ефективністю виконання тесту «Встановлення закономірностей» та втомою у учасників незалежно від рівню успішності?
8. в авторефераті вказано 6 фахових українських публікацій, хоча одна з статей надрукована у журналі Румунії, який індексується у базі Скопус. Можливо це технічна помилка.

Однак слід зазначити, що ці питання не знижують актуальності, новизни та практичної значущості дисертаційної роботи та не впливають на її загальну високу позитивну оцінку.

ВИСНОВОК

Дисертація Мишко Вероніки Володимирівни «Психофізіологічні критерії прояву успішності при формуванні хореографічних навичок юними спортсменами», що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт, є самостійною, закінченою науково-дослідною роботою, що виконана на актуальну тему, має вагоме теоретичне та практичне значення і в повній мірі відповідає вимогам Порядку

присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 (зі змінами), що пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

Офіційний опонент,

професор кафедри медичних
дисциплін та охорони здоров'я
Харківської державної академії
фізичної культури, доктор медичних
наук, професор

Л.В.Подрігало